

El model guerriller d'Ernesto "Che" Guevara ha passat a la història. Els actuals guerrillers mantenen l'estètica, però alguns han donat un tomb ideològic considerable.

Els hereus del

CHE

EN PORTADA / L'estètica guevarista ha pervingut

ARXIU / EFE

El 9 d'octubre fa trenta anys que Ernesto "Che" Guevara va morir executat en una escola de La Higuera, al sud-est de Bolívia, per l'exèrcit bolivià i els rangers nord-americans. El seu som-ni maximalista d'encendre llatinoamèrica creant "un, dos, tres, molts Vietnams" va morir amb ell, tot i que la seva imatge va esdevenir universal. Va viure ràpidament, va morir jove -39 anys- i realment va deixar una cara prou maca perquè trenta anys després hagi esdevingut un símbol de rebel·lia universal.

La joventut dels 80 i 90, com diu el filòsof uruguaià Ricardo Viscardi, ha entomat la imatge serigrafada del Che com a figura exòtica de radicalisme, però buida de contingut real. No com als 60 i 70, en què, segons Viscardi, la mateixa imatge representava la lluita armada, el tercermundisme, l'emancipació... D'altra banda a l'illa de la revolució recixida, Fidel Castro es manté al poder i prepara els fastos per enterrar definitivament el "guerriller heroic" en el mausoleu de Villaclara. Més enllà d'una imatge comercial o espiritual, qui és que realment manté viu avui el llegat guerriller del *comandante* Che Guevara?

La resposta no és molt clara, tot i que sí que s'han mantingut alguns elements de l'estètica guevarista. La ideologia ja és tota una altra cosa. Això sí, com que la rassa entre pobres i rics cada dia és més gran, no falten voluntaris que se sumen als grups guerrillers, tant en grups amb una capacitat militar important, com en grups residuals que apareixen i desapareixen.

Les FARC, els més propers. Si hi ha una guerrilla que mantingui una referència més o menys propera a les tesis guevaristes, aquests són les Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC). Aquest grup guerriller, capitanejat per l'històric Manuel Marulenda Vélez, àlies "Tirofijo", es declara castrista i és l'única guerrilla de Llatinoamèrica que encara causa daltabaixos a un govern de la zona. A part de tenir més de seixanta

fronts oberts al centre i sud del país, les FARC van protagonitzar l'any passat una gran ofensiva contra l'exèrcit colombià. Després de diversos enfrontaments, van segrestar setanta soldats que a principis d'any van alliberar després de negociar la desmilitarització d'una àmplia zona del país. De fet Ernesto Samper, president de Colòmbia, ha mostrat certs intents d'acostament a la guerrilla, però l'exèrcit i les grans oligarquies colombianes han aturat qualsevol pas en aquesta direcció.

L'altra guerrilla amb un pes específic important, capaç de sotraguejar un país, en aquest cas Mèxic, és l'Ejército Zapatista de Liberación Nacional (EZLN). De fet, aquesta guerrilla només ha combatut durant vuit dies, però tanmateix ha aconseguit posar els peus a terra a un país que es creia que anava de

bracet amb els EUA al paradís de les bones economies. El moviment social generat a l'entorn dels zapatistes ha penetrat en bona part de la societat mexicana, i encara que a la capital es venguin de costat les fotos del Che i del *subcomandante* Marcos, les ideologies i estratègies d'aquests dos líders són força diferents.

El *subcomandante* Marcos també és un poeta de la revolució, com el Che, i els seus guerrillers comparteixen estètica. Però Marcos coneix bé els errors del Che i ha sabut entendre un dels elements fonamentals dels països de centre i sud d'Amèrica: la importància dels indígenes.

Els habitants autòctons de Chiapas, al sud-est mexicà, formen bona part del contingent zapatista i el reconeixement dels seus valors, cultura i terra són les principals reivindicacions de l'EZLN.

Els enfrontaments directes entre guerrilla i exèrcit estan aturats, però la regió ha estat totalment militaritzada i els zapatistes i les seves bases de suport són constantment assetjats, en el que s'ha denominat una guerra de baixa intensitat. Tot i haver arribat a uns acords sobre el reconeixement als indígenes, encara no s'han aplicat. Davant d'aquest estancament, i per por d'esdevenir una guerrilla crònica però mínima, els zapatistes

Dalt, un escamot de l'Ejército Popular Revolucionario (EPR) aparegut ara fa un any a l'estat mexicà de Guerrero. A sota, un guerriller del Movimiento Revolucionario Tupac Amaru (MRTA), que van prendre l'ambaixada japonesa a Lima el passat 17 de desembre. A l'altra pàgina, un militant de l'Ejército Zapatista de Liberación Nacional (EZLN).

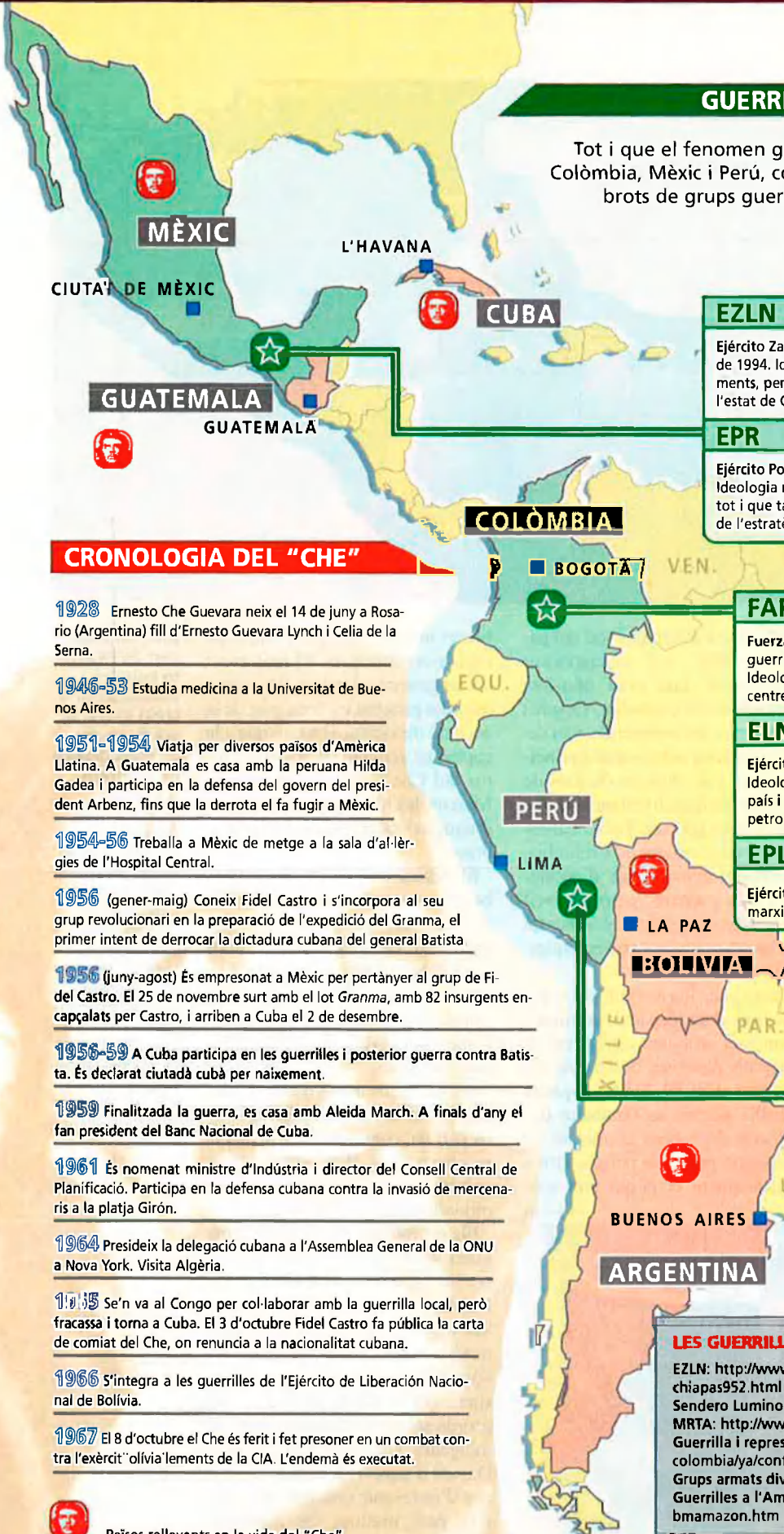

ARXIU / EFE

Els diversos grups guerrillers llatinoamericans coincideixen

GUERRILLES A L'AMÈRICA LLATINA

Tot i que el fenomen guerriller està actualment concentrat a Colòmbia, Mèxic i Perú, constantment apareixen notícies de rebrotos de grups guerrillers a altres països llatinoamericans, com Xile, Nicaragua o Equador.

CRONOLOGIA DEL "CHE"

- 1928** Ernesto Che Guevara neix el 14 de juny a Rosario (Argentina) fill d'Ernesto Guevara Lynch i Celia de la Serna.
- 1946-53** Estudia medicina a la Universitat de Buenos Aires.
- 1951-1954** Viatja per diversos països d'Amèrica Llatina. A Guatemala es casa amb la peruana Hilda Gadea i participa en la defensa del govern del president Arbenz, fins que la derrota el fa fugir a Mèxic.
- 1954-56** Treballa a Mèxic de metge a la sala d'altèrgies de l'Hospital Central.
- 1956** (gener-maig) Coneix Fidel Castro i s'incorpora al seu grup revolucionari en la preparació de l'expedició del Granma, el primer intent de derrocar la dictadura cubana del general Batista.
- 1956** (juny-agost) És empresonat a Mèxic per pertànyer al grup de Fidel Castro. El 25 de novembre surt amb el bot *Granma*, amb 82 insurgents encapçalats per Castro, i arriben a Cuba el 2 de desembre.
- 1956-59** A Cuba participa en les guerrilles i posterior guerra contra Batista. És declarat ciutadà cubà per naixement.
- 1959** Finalitzada la guerra, es casa amb Aleida March. A finals d'any el fan president del Banc Nacional de Cuba.
- 1961** És nomenat ministre d'Indústria i director del Consell Central de Planificació. Participa en la defensa cubana contra la invasió de mercenaris a la platja Girón.
- 1964** Presideix la delegació cubana a l'Assemblea General de la ONU a Nova York. Visita Algèria.
- 1965** Se'n va al Congo per col·laborar amb la guerrilla local, però fracassa i torna a Cuba. El 3 d'octubre Fidel Castro fa pública la carta de comiat del Che, on renuncia a la nacionalitat cubana.
- 1966** S'integra a les guerrilles de l'Ejército de Liberación Nacional de Bolívia.
- 1967** El 8 d'octubre el Che és ferit i fet presoner en un combat contra l'exèrcit oliví dels elements de la CIA. L'endemà és executat.

Països rellevants en la vida del "Che".

EZLN 3.000 guerrillers

Ejército Zapatista de Liberación Nacional. Es crea l'1 de gener de 1994. Ideologia socialista-indigenista. No hi ha enfrontaments, però el govern ha aturat les negociacions i manté l'estat de Chiapas militaritzat.

EPR 300 guerrillers

Ejército Popular Revolucionario. Neix el 28 de juny de 1996. Ideologia marxista. Estan concentrats a l'estat de Guerrero, tot i que també han fet accions en altres estats. Discrepen de l'estratègia de l'EZLN.

FARC 10.000 guerrillers

Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia. És la guerrilla més antiga del continent, va néixer als anys 50. Ideologia castrista. Manté més de 60 fronts oberts al centre i sud del país.

ELN 2.000 guerrillers

Ejército de Liberación Nacional. Es crea als anys 60. Ideologia marxista. Manté la seva activitat al nord del país i s'ha especialitzat en la lluita contra les companyies petroleres estrangeres.

EPL 300 guerrillers

Ejército Popular de Liberación. Es crea el 1965. Ideologia marxista. Esporàdicament fa accions al nord del país.

SL 500 guerrillers

Sendero Luminoso. Apareix als anys 70. Ideologia maoista ortodoxa. Manté certa presència en les zones més apartades del país.

MRTA 500 guerrillers

Movimiento Revolucionario Tupac Amaru. Neix de la fusió de diversos grups d'esquerra el març de 1982. Ideologia castrista. La darrera acció important va ser la presa de l'ambaixada japonesa a Lima.

INFORMACIÓ: ORIOL CORTACANS / GRÀFIC: DAVID FERNÁNDEZ

LES GUERRILLES A INTERNET:

- EZLN: <http://www.eco.utexas.edu/Homepages/faculty/Cleaver/chiapas952.html>
- Sendero Luminoso: <http://www.calyx.com/~peruweb/csrp.htm>
- MRTA: http://www.blythe.org/peru-pcp/docs_op/colinas7.htm
- Guerrilla i repressió a Colòmbia: <http://www.derechos.org/nizkor/colombia/ya/confarm1.htm>
- Grups armats diversos: <http://nsi.org/Library/Terrorism/profterr.txt>
- Guerrilles a l'Amazònia: <http://leav-www.army.mil/fmso/lic/pubs/bmamazon.htm>

ixen a invocar l'idealisme romàntic del Che Guevara

ARXIU / EFE

han impulsat un moviment polític-social que vagi més enllà de Chiapas i sacsegi la societat i els polítics mexicans.

Un darrer grup d'influència castriista són els peruans Movimiento Revolucionario Tupac Amaru (MRTA), que a finals de l'any passat van protagonitzar l'espectacular presa de l'ambaixada japonesa a Lima. L'episodi es va acabar amb un cop de força del president del Perú, Alberto Fujimori, i amb la mort de tots els guerrillers que hi havia a l'ambaixada. Amb aquesta acció suïcida l'MRTA no buscava grans objectius, sinó un cop propagandístic i millorar les condicions dels seus presos, prop de 400 militants que viuen en condicions inhumanes. Precisament aquest canvi en els objectius és una de les principals diferències dels guerrillers actuals respecte de l'època del Che.

Alternativa no, esperança sí. Tant l'EZLN, com les FARC o fins i tot l'MRTA no pretenen crear cap Vietnam ni prendre el poder. Els tres grups reclamen un canvi en la societat i que els governs s'asseguin a negociar sense la pressió dels militars dels respectius països. A més, donen molta importància al ressò mediàtic que puguin tenir les seves accions.

Richard Gott, periodista de *The Guardian* especialista en guerrilles a Sud-amèrica, explicava en un article recent la diferència bàsica entre l'ara i l'abans. Segons Gott, els

guerrillers de l'EZLN, o fins i tot els de Tupac Amaru, reconeixen la impossibilitat d'arribar al poder a través d'una guerra de guerrilles, i es limiten a voler qüestionar l'*status quo* establert pel neoliberalisme. De fet la ideologia ha canviat per adaptar-se a la nova situació geopolítica: "Cuba —explica Gott— ja no ajuda com abans; la desfeta de l'URSS ha deixat el ne-

Richard Gott: "la gent molt pobre no és que vegin en les guerrilles una alternativa, sinó l'anunci de temps millors que encara han d'arribar."

oliberalisme sense contrapès; i la contrainsurgència [organitzada amb l'ajut dels EUA] és ara molt més forta".

Tot i això el brou de cultiu d'on surten els voluntaris per a les noves o remodelades guerrilles continua bullint. Segons Gott, la gent molt pobre no és que vegin en aquests grups "una alternativa [al govern de torn] sinó més aviat l'anunci de temps millors que encara han d'arribar". El polític mexicà Jorge Castañeda també destaca

que tot i el progrés econòmic global d'algunes societats llatinoamericanes, els rics cada cop són més pocs i més rics, i els pobres més i més pobres. Davant d'aquesta situació i sense que els partits existents hi puguin donar sortida, Castañeda explica que els més pobres també trien les armes com a única via per mostrar el seu descontentament. De fet, l'esquerra llatinoamericana sovint no ha sabut vehicular la seva protesta, i ahora ha vist limitada la seva acció per la guerra bruta que han practicat els militars contra els incipients partits d'esquerra.

A part d'aquests grups guerrillers més o menys realistes, a Llatinoamèrica encara subsisteixen un seguit de grups armats que continuen entossudits en la idea de prendre el poder per les armes. Aquests serien els casos de guerrilles avui residuals com la maoista Sendero Luminoso, al Perú, i el marxista Ejército Popular Revolucionario (EPR), creat fa un any a l'estat mexicà de Guerrero. En menor mesura hi hauria el cas específic de l'Ejército de Liberación Nacional (ELN), que opera al nord de Colòmbia, i que es dedica especialment a lluitar contra les grans companyies petroleres.

Però tant aquests grups com els que s'han adaptat als nous temps invoquen l'idealisme romàntic del Che Guevara que, almenys un cop, va fer realitat el seu somni.

Oriol Cortacans

A l'esquerra, el 'subcomandante' Marcos, líder de la revolta zapatista, que tot i tenir una estètica similar al 'Che' —només canvia el passamuntanyes i la pipa pel puro— les seves paraules invoquen una nova ideologia. A la dreta, una conferència de premsa dels peruans Sendero Luminoso, grup guerriller maoista ultraortodox.